

Respons

Irak: Mandeere/sabeere

Problemstilling/spørsmål:

- Sikkerhetssituasjonen for mandeere/sabeere i Irak
- Er mandeere/sabeere i Irak spesielt utsatt for overgrep? I så fall, hvem står bak og hva er årsaken til at de utsettes for overgrep?
- Kan de fortsatt utøve sin religion, særlig dåpsseremonier?

Innledning

Mandeerne, også kalt sabeerne, er en liten religiøs minoritet i Irak. Troen deres er beslektet med kristendommen. De religiøse ritualene er knyttet til rennende vann (elver). Pasifisme står også sentralt i troen. Mandeerne har vært under et sterkt press i årene etter den amerikanske invasjonen i 2003.

Under Landinfos og Migrationsverkets besøk i Bagdad i oktober 2010, erfarte vi raskt at i Irak bruker man ikke begrepet ”mandeer”, men ”sabeer”. Når vi på møter med kildene brukte ”mandeer” ble vi ikke forstått, men om vi i stedet sa ”sabeer”, var det med en gang klart for kilden hvilken folkegruppe vi mente. Ettersom begrepet mandeer imidlertid brukes av folkegruppen selv og begrepet er vel etablert i Norge, vil dette bli brukt i det følgende.

En representant for den irakiske menneskerettighetsgruppen Hammurabi (møte i Bagdad, 27. oktober 2010) anslo at det inntil 2003 var omtrent 60 000 mandeere i Irak. I dag mente hun at bare rundt 10 000 fortsatt oppholder seg i landet. Disse bor hovedsakelig i Bagdad, Nasiriya og Basra. En annen kilde, Sammy Ketz (2010), som skriver for AFP, mener tallene er mye lavere – han opererer med 35 000 før 2003 og 5000 nå. Selv om de to kildenes tall spriker kraftig, viser de imidlertid begge at tallet på gjenværende mandeere i Irak er blitt dramatisk redusert i løpet av årene etter den amerikanske invasjonen.

Mandeerne er tradisjonelt kjent for å livnære seg som gullsmeder (Minority Rights Group International 2011), men også andre yrker er representert. En undersøkelse blant irakiske mandeiske flyktninger i Syria i 2006 viste at foruten om gullsmeder var lærere, kjøpmenn,

ingeniører, leger og butikkeiere representert. Flyktningene hørte for øvrig hjemme i Bagdad, Kirkuk, Fallujah, Wassit, Missan, Dhi-Qar og Basra (Reinke 2006). Gullsmedvirksomheten gir gode inntekter, og mange mandeere i Irak regnes derfor som velstående. Det er likevel ikke slik at alle gullsmedforretningene i landet er eid av mandeere eller at alle mandeere faktisk sett kan anses som velstående.

Sikkerhetssituasjonen

Under Landinfos og Migrationsverkets besøk i Bagdad i oktober 2010, ble sikkerhetssituasjonen for mandeerne tatt opp med sikkerhetsanalytikere ved den britiske ambassaden. Ifølge denne kilden hadde det på det tidspunktet ikke forekommet rapporteringer om angrep på mandeere på en lang stund. Etter dette har heller ikke den internasjonale paraplyorganisasjonen for mandeiske organisasjoner, Mandaean Associations Union, rapportert om overgrep mot mandeere siden høsten 2010.

Derimot er det blitt meldt om en rekke ran av gullsmedforretninger flere steder i landet, bl.a. i Kirkuk, Kut og særlig i Bagdad, i løpet av 2011. I april ble tre gullsmeder ranet i Bagdad (Aswat al-Iraq 2011). En gullsmed ble skutt ned og butikken hans i Bagdad ranet da han kom for å åpne den i april (Press TV 2011).

I mars stormet tre væpnede menn to gullsmedforretninger i Bagdad og drepte fire personer. Talsmenn for irakiske sikkerhetsstyrker uttalte at de trodde ranerne hadde til hensikt å skaffe penger til væpnede grupper. En arrestert al-Qaida-leder sa på irakisk TV at serien med ran av gullsmeder i 2010 var blitt gjennomført for å skaffe penger til å utføre angrep (Arango 2011). En talsmann for Bagdad operasjonskommando sa i januar 2011 at ranene bidro til finansieringen av slike nettverk som al-Qaida (Economy Watch 2011).

Disse uttalelsene om formålet med ranene er i tråd med uttalelser Landinfo og Migrationsverket fikk fra UNAMI (United Nations Assistance Mission to Iraq, Security Information Analysis Unit (UNAMI-SIAU) i Bagdad i oktober 2010.

Man må kunne regne med at slike ran lett rammer mandeere, i alle fall i Bagdad der de står for en stor del av forretningsdriften innen gullsmedbransjen.

Ut fra dette kan det se ut som om det meste av volden mot mandeere er økonomisk motivert. Enkelte kilder hevder imidlertid at de også blir angrepet for sin tro. I sin årlige rapport om religiøs frihet fra 2010, viser det amerikanske utenriksdepartementet (U.S. Department of State 2010) til rapporteringer fra mandeere selv om at trosfeller skal ha blitt angrepet, kidnappet og drept av ytterliggående islamister for å ha nektet å konvertere til islam.

Mandeiske ledere meldte i samme periode (2009-2010) at volden mot mandeerne fortsatte, men at den viste en viss nedgang. De meldte også om økonomisk motiverte kidnappinger der det også forekom at offeret ble drept selv om løsepengene ble betalt, og om ran av gullsmedforretninger. I samme rapport nevnes også at mandeiske kvinner blir tvunget til å bruke hijab og om tvangsgifte med muslimske menn (U.S. Department of State 2010).

Noe som ellers gjør mandeerne sårbare for overgrep, er at de bor spredt i små antall over store deler av landet (Minority Rights Group International 2010). Deres religiøst motiverte motvilje mot å forsvare seg med våpen har nok også gjort dem til et lett bytte i mange situasjoner.

En representant for den britiske ambassaden i Bagdad sa til Landinfo og Migrationsverket i oktober 2010 at angrep på minoriteter hadde en tendens til ikke å bli fulgt opp av rettsvesenet, slik at gjerningsmennene sjelden blir stilt for retten.

Mulighetene til å utøve religiøs virksomhet, særlig dåpsritualer

I en samtale med Landinfo og Migrationsverket i Bagdad i oktober 2010, sa den irakiske menneskerettsorganisasjonen Hammurabi at på tross av at mandeerne er mål for ulovlig væpnet virksomhet, har de under politibeskyttelse kunnet holde sine dåpsseremonier ved Tigris' bredder i Bagdad.

En mandeisk leder fortalte til Sammy Ketz i AFP i juli 2010 at antallet mennesker som kommer for å delta i religiøse seremonier ved Tigris har gått kraftig ned. Under feiringen av det mandeiske nyttår i juli 2010, skal det bare ha kommet en håndfull mennesker som dro hjem allerede tidlig om ettermiddagen. Tidligere skal det ha vært ”mengder av folk i vannet fra morgen til kveld” som tok del i seremonien.

Mandeerne i Bagdad skal imidlertid ha avstått fra å feire mandeernes ”lille Eid” (*Dahu Ahnina*) høsten 2010. Dette skal riktignok ikke ha skjedd under press utenfra, men i solidaritet med dem som ble drept i terrorangrepet mot kristne kirker i Bagdad i slutten av oktober (Aswat al-Iraq 2010).

Oppsummering

På bakgrunn av den tilgjengelige informasjonen anser vi at mandeerne fortsatt er utsatt for overgrep, både av religiøse og økonomiske årsaker. Deres personlige velstand og deres betydelige nærvær innen gullsmedbransjen ser ut til å gjøre dem særlig utsatt som økonomiske mål for både kriminelle og væpnede grupper som begår ran for å finansiere sin virksomhet. Andre overgripere er ytterliggående islamister som har religiøse motiver for sine handlinger.

Det ser ikke ut til at den foreliggende beskrivelsen har fått noen redusert gyldighet i løpet av 2011. Samtidig har det ikke kommet noen ny informasjon som bestrider opplysningene fra oktober 2010 om at mandeerne i det minste i Bagdad kan gjennomføre sine dåpsseremonier med politibeskyttelse.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør

være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Arango, T. (2011, 28. mars). For Iraq, a Surge in Petty Crime Is a Victory, of Sorts. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2011/03/29/world/middleeast/29iraq.html?_r=1 [lastet ned 29. august 2011]
- Aswat al-Iraq (2011, 18. april) Three goldsmiths, gunman, killed in Baghdad attack. *Aswat al-Iraq*. Tilgjengelig fra http://en.aswataliraq.info/Default1.aspx?page=article_page&id=142039&l=1 [lastet ned 29. august 2011]
- Aswat al-Iraq (2010, 4. november). Sabian Mandaean in Missan cancel Eid celebrations due to Baghdad bombings. *Aswat al-Iraq*. Tilgjengelig fra <http://en.aswataliraq.info/Default1.aspx?page=search&keysearch=Sabian%20Mandaean%20in%20Missan%20cancel%20Eid%20celebrations%20due%20to%20Baghdad%20bombings> [lastet ned 29. august 2011]
- Economy Watch (2011, januar). Iraq Shaken By Wave of Gold, Jewelry Robberies. Nr. 25. *Economy Watch*. Tilgjengelig fra <http://www.economywatch.com/in-the-news/Iraq-Shaken-By-Wave-of-Gold-Jewelry-Robberies.25-1.html> [lastet ned 29. august 2011]
- Ketz, S. (2010, 10. juli). Iraq's last Sabeans take sad New Year dip in Tigris. *AFP*. Tilgjengelig fra <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5i3zzV8i3Da0uzkCCUunsHftrgRpfq> [lastet ned 29. august 2011]
- Mandaean Associations Union. Tilgjengelig fra http://www.mandaeanunion.org/From_MAU/EN_FromMAU_00001.htm [lastet ned 29. august 2011]
- Minority Rights Group International (2010). *Still Targeted: Continued Persecution of Iraq's minorities*. London: Minority Rights Group International Tilgjengelig fra <http://www.minorityrights.org/10042/reports/still-targeted-continued-persecution-of-iraqs-minorities.html> [lastet ned 29. august 2011]
- Minority Rights Group International. (2011, 6. juli). *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2011*. London: Minority Rights Group International. Tilgjengelig fra <http://www.minorityrights.org/10848/state-of-the-worlds-minorities/state-of-the-worlds-minorities-and-indigenous-peoples-2011.html> [lastet ned 29. august 2011]
- Press TV (2011, 11. april). Separate attacks kill six in Iraq. *Press TV*. Tilgjengelig fra <http://www.presstv.ir/detail/174172.html> [lastet ned 29. august 2011]

- Reinke, S. (2006, mars). *Mandaeans in Iraq*. Göttingen: Gesellschaft für bedrohte Völker. Tilgjengelig fra <http://www.gfbv.de/inhaltsDok.php?id=694> [lastet ned 29. august 2011]
- U. S. Department of State (2010, 17. november). *2010 Report on International Religious Freedom – Iraq*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/country,,USDOS,,IRQ,,4cf2d0914b,0.html> [lastet ned 29. august 2011]

Muntlige kilder

- Ledere i Hammurabi Human Rights Organization. Møte i Bagdad 27.oktober 2010.
- Storbritannias ambassade i Irak. Møte i Bagdad 26.oktober 2010
- United Nations Assistance Mission to Iraq, Security Information Analysis Unit (UNAMI-SIAU). Møte i Bagdad 24. oktober 2010.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.